

NA RUBU U SAN

Ako otvorim oči imam ću tamu. Tamu zaključanu. Otvorena tama je smrznuta i u nju ne mogu ništa roditi. Zatvaram ih.

Makroskopom gledam svjetove koji su u sličnom omjeru kao elektron i kozmos. Taj svijet kojeg gledam svojim makroskopom velik je. Ono što je nama beskonačnost prostora to je njemu jedva vidljivi atom. Ja se nalazim u tetivi čovjeka diva. Da mi krv nije izumila makroskop nikad ja njega ne bih mogao vidjeti. Ali makroskop ga toliko smanji, da ja nazirem njegove konture.

Vjerojatno sam ja pokvaren. Jer zašto vidim da zemlja moja i moje nebo i zvijezde moramo biti atom u čovjeku, a ne u amebli ili kamenu. Jer zašto ja mislim, da je taj čovjek ovisan o mojim svojstvima. Njegova svojstva o mojim.

A meni to doista i izgleda tako.

Jer i u sebi osjećam planete i kozmose ljudi. Osjećam kako sam zbog njih sam sebi dalek i nepoznat. Kako sam ja oni, kako su oni ja, kako ja ne poznajem njih, a oni mene. Kako sam se zagordočvorio. I kako napućenost u meni raste i kako zbog toga rijem sve dublje i interesantnije korito za moju lifnu i krv. Kako ja to korito ne vidim. Čujem njegovu tišinu. Ne poznajem ga. Sebe. Svoje puteve. Puteva ima sve više. Mene ima sve više višestrukog. Kad umrem nitko neće znati kakav sam ja to bio čovjek.

Sve te misli raduju me. Lovim ih. Pecam ih. Tako lovim sebe. Ja sam najsretniji kad spoznam. Pa ma to bila i spoznaja, da sam pokvaren. Spoznajom idem u klance i katarakte i katakombe sebe. Znam da je određena pokvarenost dana meni genom i da je ne mogu izvaditi. Odrezati. Mogu je samo razumom umrtviti. Uspavati. To i jest korist od spoznaje.

Spoznaja na spoznaju. Mislim da se otkrivam, da se sve više sve dublje vidim, a bit će da otkrića zabadam oko sebe. Pa otkrića pokriju moju golotinju i ja se opet ne vidim.

U prednu ljujam tako mozak u koljevci misli. Ta je igra slatkasta. Na pragu u san plane preda mnom bezbojno ništa. Sada da i hoću ne mogu otvoriti oči. Mrak je čitav u meni. Ja sav u njemu. Mi smo dva pritisnuta, gluha zvuka. Ili jedan zvuk. Jedno sporo mirnokretno disanje.

Mozak je u jednoj kutijici sačuvao uspomenu o ljušanju. Da nije ja bih danas bio šutnja i ovaj papir ostao bi nevin. Bijel. Bijel. Kao ona bjelina što plane na pragu iz budnog u san.

Alojz MAJETIĆ

Pesnik I POGLED NA SVET

(NASTAVAK SA 7. STR.)

uopšte, prema životu. Gomitele pročitanih reči, gotovo su uzbudjivale slušaoce na demonstrativan krik protivu svega što je ta grupa manifestovala pod sinonimom „moderne poezije“.

Ali ovim pesnicima nije nedostajala samo umetnička određenost.

I među mnogim i brojnim našim mladim pesnicima nalazimo individualnosti koje u stvaralaštvu zaboravljaju tle sveta, živo njegovo sunce i boje i lebde negde u maglinama, pod nekim izmišljenim nebom, ili u tami neke izmišljene noći. Pesma im je ili izraz nekog besmisla ili otudjenosti od sveta, i od sebe samih, čak. Mufna i ne zanimljiva, opire se našoj pažnji i beži od nas, sve što je u njoj, nedostupno je našem estetskom saznanju. Nemoćni smo, i ostajemo izvan te poezije, daleko smo od pesnika, sami, dugo, zauvek.

Kakva je to literatura? Pesnik je izgubio orijentaciju, njegov pogled na svet je možda i namerno nejasan. Pesnik je izvan nas i stvari koje su zajedničke svima nama, a ipak govori o nečemu. Stvara nešto. Nečim sam označuju sebe.

Neka ostanu ovde ti pesnici neimenovani.

... Ne može se stvarati pod nekim izmišljenim svodom uobrazilje, bez prisustva onog što nas okružava, i što menja boje našeg lica, uzbuđuje strast usana i vid u očima.

Pesniku je nužan određen pogled na svet, kao što je nužan moreplovcu kompas ili karta da bi se snašao u tamnim noćima kad je bez zvezda i zvuko-

va njegovo putovanje u nepoznato.

Ali pomenuta lirika nije jedini vid naše moderne poezije. Srećom po nju, njeno pravo lice ima drugu svetlost.

Dovoljno je samo setiti se nekih od pesnika čija lirika oličava tu svetlost.

Te mlade ljude karakteriše

određen estetski stav prema svim izvorima života, prema izvorima poezije. Njihov pogled na svet ne razilazi se sa njihovim stvaralaštvom. Svaki od njih ga poseduje. On im pomaže da svoje poetsko delo učine trajnim, da istinski stvaraju.

U lirici, npr. Slobodana Markovića, Laze Lazića

VLADETA PETRIĆ

KOMPOZIJA

Sonata u B molu

Bilo je sasvim sigurno da slepi mladić neće da svira. Pre no što su ga videli prepričavali su njegove uspehe u „otmenim društvima“. Renata je sama dovela slepog mladića — svoga brata. I zaista vreme je bilo da se Ivan upozna sa Ranatinim slepim bratom, tim slepim mladićem što odlično svira klavir. Slep mladić je isto tako želio da upozna Ivana, onog o kome je svakodnevno bila reč u njihovoj porodici. Dok se Renata nije vratila sa slepim mladićem Ivan se obračun svom dugogodišnjem prijatelju Belu pitajući ga šta on misli o slepim ljudima. Bela je Madjar sa slabim znanjem srpskog jezika. Zato i sedi zavaljen u fotelju i retko govori. Svoje slaganje sa školskim drugom Ivanom potvrđuje samo klimanjem glave, a u trenucima oduševljenja dugo samo uzvikuje kratko, grleno: „Ah!... ti... Ivan...“ Dok se Renata ne vrati potrebno je pospremiti sobu. Uzurbano je Ivan brisao prašinu sa klavira, u prolazu nadlanicom lepe, negovane ruke udarao po foteljama iz kojih se izdizala prašina i sa strahom lomio ruke svestan velikog trenutka u susretu sa slepim Renatinim bratom, jer, imaju li slepci neko samo njima svojstveno čulo da vide i osećate stvari oko sebe, i na svaku i ma najmanju uvredu osećljivo da reaguju. Zastade lupnuvši se po čelu: „Pa mladić je slep. Fizicki slep. Kakva čula? Giapostli.“ Pogledao se sa Belom. Prasnuše gotovo u isti mah u nezadrživ smeh. Grohotan smeh. Zasusise im oči od smeha. Bel je meka kestenjasta kosa pala

na lice. Opet zastadoše iznenadjeni. Trenutak tišine. „Zar ne shvataš“, dubokim glasom reče Ivan, „Da je on slep?“ Svi su znali da je Bela Ivanov epigon. I Bela prasnu u smeh. Po simsu uz prozor šetali su golubovi i na trenutak samo mahnu li krilima da bi zalepršali u pohor. Ivanova soba je na spratu. Soba sa zašebnim ulazom. Ivan stade pred ogledalo. Možda, pomisli, Renata zaista volit svog slepog brata i zato treba biti pažljiv. Po prirodi njegovog dubokog ubedjenja svaka sentimentalnost je plod malograđanskog življenja. Slep brat? Pa šta u tome ima strašnog? Ali Renata je njegova devojka i sada je došlo vreme da se on upozna sa njenim slepim bratom. Osećanje nekakve ljigave netrpeljivosti prema svakom bogaljastom stvorenju potisnu mnogo jača misao na čas filozofije. Grudni je objašnjavao Hegela. Grudni je profesor i dobio je taj nadimak zbog suviše širokih ramena što nije slučaj sa profesorima filozofije. A Renata je tada sedela ispred Ivana. Njemu se javi misao da predje kod nje. Seo je i agresorki zavlačio ruku pod njenu kratku jaknu. To su svi videli. I svi su znali kakvi su njihovi odnosi. Znao je to i Grudni. Počrvoneo je. Onda je više za sebe rekao: „Ponekad treba biti slep.“ Grudni je zbog tudjih neprijatnosti crveneo i uvek imao utisak da je baš on kriv zbog svega. Grudni je i pored velike fizičke snage patio od kompleksa niže vrednosti. Miran stav i nikakav preduzimljivost sa lakim bolnim osmehom na licu. Grudnog naterao Ivana da se povuče. Vratio se robusan u svoju klupe. Posle časova rekao je Renati da dodje. Ona je svakodnevno kod njega dolazila. Nije mogao bez nje. Ali, eto, danas je potrebno to poznanstvo sa njenim slepim bratom pa će vremenom početi da ga posećuje cela njena radnička porodica. Još će i sinava deca dolaziti u posetu. Sav bez silva se u pomisao na Renatina čvrsta bedra. I dok mu svesno raste želja veštački potiskivana radosnom pomišlju na njen dolazak Ivan sa rukama

na leđima šeta po sobi. Šta hoće taj slepi mladić kod njega? Šta traži u njegovom životu kad je njemu, Ivanu, i tako dobro bez njega? Kod njega se davno, još odmah posle osamnaeste, javila pomisao slična alpinistima kada osvoje davno žudjeni vrh — da je po-bedilac, onaj koji može sa celim svetom da zaradi. Ona predjašnja bojazan pred osvojenja prve žene sada narasta u nesimpatičnu samodopadljivost, pun je pro-lazne revolucionarnosti i biranih reči prema iskvarenom srednjoevropskom moralu — „tom neujednačenom moralu čita i malograđanja u koje je on još davno zabo vrh svoje žučnosti!“ Puštaće je kao ptice osmehe zadovoljstva kada ga na ulici vide mladići sa ženom koju bi i oni hteli. Ispunjen je ponosnom ironijom prema svemu postojećem. U stanju je da zaradi sa celim svetom. Tako je bar uvek mislio.

Slep mladić je stajao na vratima nesigurno tapkajući u mestu u očekivanju da ga postave da sedne. Bio je bled sa tek ponekom maljom na licu. Držao je glavu ulevo poliuskrenutu osluškujući svaki šum sobe. Videlo se da sam vezuje kravatu jer mu je bila nevesto vezana i u stranu otišla. I cela pojava slepog mladića sa drhtavim prstima, što neobično potsećaju na pravog pijanistu, delovala je izuzvano. Stajali su nedaleko od njega nemi i uzbudjeni. Renata je pogledala na Ivana pa na brata. Htela je sa njihovih lica da pročita prvi utisak jedan o drugom. Oči su joj nemirno igrale. Trljala je ruke i sva izgarala od dobromerne želje da se Ivanu svidi njen slepi brat. I Bela je ustao pa onako sa novinama u rukama stajao nem gledajući u mladićevе isprljane cipele. Napolju je padala kiša. Po simsu uz prozor nisu šetali golubovi. Nebo je spalilo kišu. I dok su ponovo seli postavivši slepog mladića nasred sobe a Ivan uzurbano kuvao kafu u tišini se moglo čuti samo skripavo disanje malog Madjara i povremeno šuštanje novina.

— Hoćete da nam svirate...